

LAİK DEVLET DÜZENİNDE İLAHİYAT FAKÜLTELERİNİN YERİ

Süleyman KARAGÜLLE

Süleyman Karagülle 1928 yılında Artvin'in Camili Bucağı'nda doğdu. Babası medresede okumuştur. 1955 de İTÜ den mezun olarak Elek.Yük.Müh. oldu. Babasından arapça ve İslâmî ilimleri öğrendi. Faizsiz kredileşme sistemleri üzerinde çalışmalar yaptı. Halen arkadaşları ile kurduğu Akevler Kooperatifinin Yönetim Kurulu başkanıdır. Ayrıca faizsiz ortaklık modeli denemesini yapmak üzere bir çelik döküm fabrikasının genel müdürlüğünü yapmaktadır. Arkadaşları tarafından Akevler bünyesi içinde kurulmuş bulunan Akdeniz Bilimleri Araştırma Merkezinde, birlikte Faizli İşçilik Merhalesinden sonra gelmekte olan Faizsiz Ortaklık Merhalesi üzerinde ilmi araştırma ve deneme yapmaktadırlar. Bununla ilgili eserleri bu merkez tarafından yayınlanmaktadır.

GİRİŞ

1924 Anayasası'nın uygulayıcıları Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği medreseleri kapatabilmek için göstermelik bir fakülte tesis etmişler ve sonra öğretmeni ve hocası kalmadı gerekçesiyle kapatmışlardır. Bu durum 1950'ye kadar devam etmiştir. 1950'de yeniden İlahiyat Fakültesi'yle Dini Tedrisat'a geçilmişti. Demokratik sisteme geçişin gereği olarak tesis edilen bu fakültenin de gayesi siyasi olup ilmi ve milli bir hedefi olduğu söylenemez. Aynı anlayış 1967 Anayasası'nda da devam etmiştir. Halkın siyasi baskısına dayanamayan İdare İslam Enstitülerini çoğaltmıştı. Ama bir hedefi ve bir hizmeti düşünülmemişti.

İlahiyat Fakülteleri'nin bir ihtiyaç olarak alınışı 1982 Anayasası'nda olmuştur. Bütün İslam Enstitüleri'nin fakülteler haline getirilmesi bu bilincin delilidir. Maddi baskılarla anarşinin önlenemeyeceğini, milletin ve ülkenin bölünmezliğinin ırkçılıkla sağlanamayacağını görenler, manevi değerlere önem vermek gerektiğine kanı olmuş ve Dini Tedrisat'ı önemle ele almışlardır. Kur'an Kursları serbest bırakılması

din dersleri mecburi hale getirilmiş, İmam Hatip Okulları mesleki liselere çevrilmiş ve enstitüler fakülteler haline getirilerek Dini Tedrisat'a daha fazla önem verilmiştir.

Bugünkü Anayasanın ve uygulamanın ışığında İlahiyat Fakülteleri, Diyanet İşleri Teşkilatına ve dini eğitime eleman yetiştiren bir meslek kuruluşudur. Tedris ettiği din ise İslamiyettir.

Siyasilerin, İlahiyat Fakültelerinin fonksiyonunu bilmeleri mümkün değildir. Siyasiler hissederler ama mahiyetini bilemezler. Getirdikleri çözümler de çözüm olmaz. Siyasilerin hissedip harekete geçtikleri konuları ilim adamları tahlil eder ve uygulayıcılara yardımcı olurlar. Biz bu makale serimizde İlahiyat Fakültelerinin fonksiyonunu ilmi olarak ortaya koymaya çalışacağız.

İlim, gerçekleri ortaya koyar ve neyin yapılması gerektiğini öğretir. Din, gerçeklerin halk tarafından benimsenmesini ve uygulanmasını sağlar. İnsanlar onu öğretir ve ruhen kendilerini hazırlarlar. Mesleki kuruluşlar ise, ilmin ortaya koyup dinin benimsettiği

hususların fiilen yaşanmasına ve yapılmasına yardım eder. Mesleki kuruluşlar ilim ve dinin ortaya koyduğu gerçeklerin icrasını sağlarlar.

Siyasi kuruluşlar ise, ilmen tesbit edilmiş, halk tarafından benimsenmiş ve yaşanmış gerçeklere karşı gelen, direnen, muhalefet eden kimseleri bastırır, sindirir, cezalandırır. Böylece devlet düzeni sürüp gider.

Dinsiz topluluklara ilmin bulunduğu gerçekleri yalnız zor ve kuvvet kabul ettirme durumundadır; bu mümkün olmamakta, ya dikta rejimlerin doğması zarureti ortaya çıkmakta veya devlet düzeni bozulmaktadır. Demokratik düzenin işleyebilmesi için dini kuruluşların da fonksiyonlarını tam olarak yerine getirmeleri gerekir. Bundan dolayıdır ki nerede demokrasi varsa, orada dini kuruluşlar güçlü bir şekilde fonksiyonlarını ifa etmektedirler. Hemen söyleyelim ki, dini kuruluşların varlığı laikliğe aykırı değildir.

Laiklik, devlet yönetiminde bir dinin hakim olması, din seçme ve dini vecibeleri yerine getirmede zorlamanın yapılmasıdır. Gerçekten dinde zor kullanılmaz. Ve devlet bir dinin emrine giremez.^(x) Böyle bir durumda siyasetle dinin görevleri birbirine girer, biri varken diğere gerek kalmaz. Biz dine olan ihtiyacımızı ilmin verilerini sevdirek kabul ettirme hizmetini veriyoruz. Zor kullanma ise siyasi kuruluşların görevidir. Dine de zor kullanırsak, sevdirmenin yerini korkutma alır. O takdirde dine gerek kalmaz. Nitekim dikta yönetimi benimseyen bütün idareler din düşmanlarıdır. Çünkü gerçekten onlar için dine gerek yoktur.

İlahiyat Fakülteleri, dinlerin gerçeklerini halka nasıl selvdireceklerini ve devlet içinde zorlamayı nasıl azaltacaklarını, ilmi yoldan araştırarak ortaya koyarlar. Ortaya koydukları bu hususları öğrencilere göstererek dini teşkilat için gerekli elemanı yetiştirirler. Bu itibarla dinî kuruluşlar, partiler gibi demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Din deyince mezhepleri anlamak gerekir. İlahiyat Fakültelerinde bütün mezhepler tedris edilmelidir. Öğrenci seçtiği mezhebin özel hükümlerini, seçmeli ders olarak öğrenmelidir. Tedrisat ise genel olarak dinlerin üzerinde yapılmalıdır.

İlahiyat Fakültelerinin Programları şu şekilde düzenlenmelidir:

1- Semavi Kitaplar (öğrenci dilediği kitabı seçip üzerinde çalışabilmeli)

2- Peygamberler Tarihi (Öğrenci bir peygamberi seçip üzerinde çalışabilmeli)

3- İmanın esasları (kainatın yaratılışı, Allah, insanın yaratılışı, vahiy, vecibeler, nehiyeler, mükâfât-cennet, mücâzat-cehennem-)

4- Amelin esasları, ibâdet (bedenî, mâlî, içtimâî, siyâsî).

İçtimai muameleler (nikah, talak, nafaka, rıkkat) İktisadi muameleler (bey, icar, vekâlet, kefalet, şirket, miras)

Ceza hükümleri (zina, şirket, isyan, sarhoşluk, kefare, kısas)

Bu konuları bütün dinler ele almış ve esaslarda hep birbirine benzer hükümler getirmişlerdir. Mesela zina cezası esas alınarak bütün dinlerdeki hükmü incelenip, ortak noktalar bulunabilir. Teferruatını ise öğrenci, kendi dini için öğrenir.

İlahiyat Fakültelerinde öğretilen ilim, toplu dünya görüşünü öğrencilere öğretmek onların ilimlere olan merakını ve şevkini artırır. Kainatın ömrünü hesaplayan astronominin bu buluşunu İlahiyat Fakültesi ele alarak kainatın yaratıcısına götürür. Bu müsbet ilimlerdeki hizmeti olacaktır. Hukuk Fakültesi çıkan kanunların nasıl uygulanacağını öğretir. Ama Hukuk Fakülteleri nasıl bir kanunun yapılması gerektiğini öğretmezler. İlahiyat Fakülteleri kanun yapanlara nasıl bir kanun yapmaları gerektiğini öğretir, bunun esaslarını verir. Hukuk Fakültesi, adam öldürenin ceza kanununda yazılı yirmi dört yıllık hapisle cezalandırılacağını bildirir, ama kanun koyucuya bunun neden yirmi dört yıl olacağını öğreten bir fakülte yoktur. İşte bu fakülte, İlahiyat Fakültesi'dir.

İlahiyat Fakültesi geçmiş dinlerden yararlandığı kadar modern ilimden de yararlanır. Söz konusu yirmi dört seneyi tesbit ederken, suçu önlemede en müessir değere ulaşılan sayı olarak tesbit edilir. Dolayısıyla İlahiyat Fakülteleri, bir dinin dogmatik verilerini tedris eden, geçmiş dinlerin verilerini modern

(x) Din deyince toplulukların içtimaileşmiş hisleri kastedilmektedir. İslâmiyet sadece din olmayıp ilim, din, iktisat ve idarenin terkiibinden oluşmaktadır. Buradaki dinden maksat tarikatlardır.

ilmin verileri içinde değerlendiren ve bütün dinleri karşılıklı olarak mukayese eden bir ilmi kuruluştur.

Hasılı diğer fakülteler, olanı olduğu gibi tesbit ederler. İlahiyat Fakülteleri nasıl olması gerektiğini tesbite çalışırlar. Bunu tarih boyunca daima dinler yaptığı için, İlahiyat Fakülteleri'nin temel kaynağını dinler teşkil eder. Yoksa İlahiyat Fakülteleri'nin esas konusu dinler tarihi değildir.

Tarih boyunca dinler, kitaplarıyla peygamberleriyle gelmiş ve insanlığa yeni hamleler yaptırmışlardır. Zaman geçince artık yaptıkları yenilikler eskimiş ve işe yaramaz hale gelmiş oluyor. Tarihe karışıyor, hayattan çekiliyor, sadece bir ibadet dini olarak kalıyor, hayatla ilişkisi kesiliyor. Yeni din yeni şartlara uyguluyor, ömür buluyor. Önceleri yeni düzenle çatışıyor, boğuşuyor ama, sonra gerçekleri kabulleniyor, düzenle uzlaşıyor ve hayatini sürdürmek zorunda kalıyor.

Yahudilik, önce Filistin'i işgal eden Fars'lar tarafından mensuplarının sürgüne gönderilmesiyle yer yüzüne yayılmış ve bunlar her yerin şartlarına uymak zorunda kalmışlardır. Sonraları Hıristiyanlarla çatışmışlardır. Bugün ise kardeş kardeş geçinmiyorlar. Hıristiyanlar önce Romalılarla, sonra Müslümanlarla, en sonunda da İnkılapçılarla çekişmişler, şimdi ise laiklik ilkesiyle hem inkılapçılarla hem günümüz müslümanlarıyla anlaşır hale gelmişlerdir.

Tabiki her din yeniliğe intibak ederken asıl yapısını değiştiriyor ve bozuyor. Esasda düzen ile çelişki içinde olduğu için de faydalı olmaktan ziyade zararlı olarak bir ur görünümünü gösteriyor. Bu gerçek içinde inkılaplar, hep din düşmanı olmuşlardır.

İslamiyetten sonra yeni peygamberler gelmemiştir. Yeni kitap gönderilmemiştir. Bundan iki-üç yüz sene öncesine kadar da bu dinin o günün ihtiyaçlarına cevap verecek hükümleri çıkarılabiliyordu. Çağın süratle gelişmesi ve bin yıllık uzun zaman sebebiyle İslamiyetin günün ihtiyaçlarına cevap verecek hükümleri bilinemez olmuştur. Bu gerçek uzun zaman kabullenilmek istenmemiştir. Ancak Avrupa'nın savaşlardaki zaferleri ister istemez bugün bütün İslam

alemine batıyı benimsetmiştir. İslamiyet uygulanmaz hale gelmiştir.

Bugün dört çeşit görüş vardır:

a) İslamiyet ömrünü tamamlamıştır. Artık mabed dini olmaya mahkumdur. Din sosyal fonksiyonunu tamamlamıştır. Yapılacak iş, dünya işleri ile ahiret işlerini birbirinden ayırıp dini zararsız hale getirmektedir. 19. asır laiklik anlayışı buna mütemayil idi. Bugün bu görüş sadece dikta rejimlerince savunulmaktadır.

b) Dinde değişiklik yapmak mümkün değildir. Dinterkedilemez. Medeniyetten vazgeçip, müslüman kalmalıdır.

c) Din tamamen yasaklanıp insanlık bu zararlı şeylerden kurtarılmalıdır.

d) Dinde reform yapılarak çağın ihtiyaçlarına cevap verecek hale getirilmelidir.

Bu dört görüşün dışında İslamiyet için bir çözüm daha ileri sürülmektedir. İslamiyet içtihat müessesesi ile herhangi bir reforma ihtiyaç kalmaksızın bütün çağların ihtiyaçlarına cevap verecek durumdadır. Çağın ihtiyaçlarını en ileri seviyede çözebilir. Yeter ki İslamiyetin getirdiği İÇTİHAT ve İCMA müesseselerini çalıştıralım.

Biz bu iddiadayız. İşte İlahiyat Fakültelerimizin en önemli görevi, İslamiyetin ortaya koyacağı çözümler üzerinde durarak, gerçekten çağın ihtiyaçlarına cevap verecek seviyede midir, yoksa bu boş bir iddia mıdır; bu ilmen tesbit edilmelidir.

Müteassip dindarlarla, dinî vecibelerle kendilerini yükümlü saymayan kimseler birbirlerini karşılıklı iddialarla suçlamaktadır. Türkiye'de bu husus, çatışmanın ve yanılmanın kaynağı olacak boyutlara ulaşmaktadır. İlahiyat Fakülteleri bunu bütün delilleri ile ortaya koymalıdır. Millet ile devlete yol göstermelidir. Gelecek yazılarımızda bunun için takip edilmesi gereken ilmi usuller üzerinde durulacaktır.